

Üniversite Öğrencilerinin Erken Yaş Evlilikler Hakkında Bilgi ve Görüşlerinin İncelenmesi

Examination of Information and Opinions of College Students About Early age Marriages

Araştırma

Research

Dr. Oya Kavlak¹, Dr. Şenay Ünsal Atan², Öznur Yaşar³, Nilüfer Tok Yanık⁴

Geliş/Received : 01.12.2016
Kabul/Accepted : 17.06.2017

Özet

Amaç: Erken yaş evliliklerinin özelde kadın sağlığı genelinde de toplum sağlığı üzerine olumsuz etkileri vardır. Bu nedenle erken yaş evliliklerinin önlenmesinde sağlık profesyonellerine önemli görevler düşmektedir. Bu bağlamda geleceğin sağlık profesyonellerinin konuya yönelik bilgilerinin incelenmesi ve bu araştırma sayesinde biraz da olsa farkındalıklarının geliştirilmesi amacıyla; araştırma üniversite ebek ve hemşirelik öğrencilerinin erken yaş evlilikleri konusunda bilgileri ve erken yaş evliliklerin önlenmesine yönelik düşüncelerini belirlemek amacıyla tanımlayıcı olarak yapılmıştır.

Gereç-yöntem: Araştırmanın evrenini 2014-2015 öğretim dönemi bahar yarıyılında eğitim gören 358 Balıkesir Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik ve Ebek Bölümü üç ve dördüncü sınıf öğrencileri oluşturmuştur. Araştırmada örneklem seçimine gidilmemiş ve araştırmaya katılmayı kabul eden ve anket formunu eksiksiz olarak dolduran 199 öğrenci araştırma kapsamına alınmıştır.

Bulgular: Araştırmaya katılan öğrencilerin erken yaş evliliklerine yönelik bilgileri incelendiğinde; %93,5'i 13-18 yaş grubunda yapılan evlilikleri erken yaş evlilik, %40,2'si erken yaş evliliklerin birinci sırada sebebinin düşük eğitim seviyesi olduğunu belirtmiştir. Evlilik kararı alınırken öğrencilerin %93,5'i kişinin kendi seçimi ve aile kararı ile olması gerektiğini belirtmiştir. Erken yaş evliliklerinde yaşanan sorunlar sorgulandığında öğrencilerin %80,4'ü, aile içi sorunlara %79,4'ü psikolojik sorunlara, %75,9'u sosyal sorunlara ve %50,8'i de sağlık sorunlarına neden olacağını belirtmişlerdir. Öğrencilerin yalnızca %31,7'si erken yaş evliliklerin önlenmesine yönelik ülkemizdeki projeleri duyduklarını belirtirken bu projelerin neler olduğu sorgulandığında %72,9'unun bilgisinin olmadığı tespit edilmiştir.

Sonuç: Çalışmanın sonucunda, ebek ve hemşirelik öğrencilerinin aldıkları eğitim sayesinde erken yaş evlilikleri ile ilgili teorik bilgilerinin yeterli olduğu belirlenmesine karşın konu ile ilgili çözüm önerileri geliştirme ve yürütülen projeler ile ilgili farkındalıklarının yetersiz olduğu belirlenmiştir. Bu doğrultuda öğrencilerin erken yaş evliliklerin önlenmesinde kritik düşünme yeteneklerinin geliştirilmesine yönelik müdahalelerin eğitim programlarına entegre edilmesi önerilmektedir.

Anahtar sözcükler: Adölesan dönem gebeliği, Evlilik yaşı, Öğrenciler

Abstract

Purpose: Early age of marriage has negative effects in especially women's health on generally the community health so it is an important mission for health professionals in the prevention of early age marriages. In this context, the investigation and research of information on the topic of future health professionals, thanks to a little bit of awareness is intended to develop. The research has been designed as a descriptive with purpose of the knowledge of the midwifery and nursing students in university?? on early age marriages, and their thoughts towards prevention of this topic.

Methods: This study was carried out with third and fourth grade students (n=358) registered at Balıkesir Health Sciences Department of Nursing and Midwifery in the spring semester of the 2014-2015 academic years. The sample of research has been composed 199 students who fill out the questionnaire and accepting to participate in research.

Results: In the examination of students' knowledge about early age marriage; 93.5% of students was specified marriage made in 13-18 age groups, and the low education level of early marriage, 40.2% stated that affects first. Getting marriage decision stated that 93.5% of students should choose their own decision and their families. When questioned on problems in the early years of marriage; students was specified that the reason 80.4% of the domestic problems, 79.4% of the psychological problems, 75.9% of the social problems and 50.8% of the health problems. Students reported that they had only heard about the project in our country for the prevention of early marriage is 31.7%. When questioned as to what these projects; 72.9% of students have been determined not to be the information.

Conclusion: In conclusion, midwifery and nursing students through the education they receive is sufficient to determine the theoretical knowledge about early marriages, despite issues related solutions and suggestions for improvement have been identified as inadequate awareness of the projects carried out. In this respect, the interventions for students to develop critical thinking skills in the prevention of early marriage should be integrated into training programs.

Key words: Pregnancy adolescence, Marriage age, Students

1 Prof.; Ege Ü. Hemşirelik Fak. Kadın Hastalıkları Hemşireliği AD, İzmir

2 Doç.; Ege Ü. Hemşirelik Fak. Kadın Hastalıkları Hemşireliği AD, İzmir

3 Öğr.Gör.; Balıkesir Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü, Balıkesir

4 Öğr.Gör.; Akdeniz Ü. Hemşirelik Fak. Kadın Hast. Hemşireliği AD, Antalya

Giriş

Erken yaşta evlilikler dünyanın her bölgesinde gözlenmekle birlikte özellikle az gelişmiş veya Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde çok daha yaygın ve yoğun olarak yaşanmaktadır. Uluslararası anlaşmalarla belirtilen standartlara göre küresel ölçekte kabul edilen görüşe göre, 18 yaş altını "çocuk" ve bu yaştan önce yapılan evlilikler de "erken evlilik" olarak değerlendirilmektedir (1-2). Genellikle, bu tür evlilikler, evlilik zamanı yada eşleri ile ilgili bilgi verilmeden ve çocukların izni alınmadan "erken" veya "zorla" yapılan evliliklerdir. Türkiye'de ebeveynlerin onayıyla en düşük yasal evlilik yaşı hem erkekler hem kadınlar için 17'dir ancak olağanüstü bir durum veya çok önemli bir neden olması koşulu ile hakim 16 yaşını doldurmuş bireylerin evlenmesine izin verebilir (3). Bugün dünyada 20-24 yaş arası 67 milyon genç kadın evlidir ve bunların üçte biri kendi isteği dışında evlendirilmiş 18 yaşın altındaki kadınlardır. Erken yaş evlilik oranları Nijer'de %75, Cezayir'de %2 olarak geniş bir yelpazede değişim göstermektedir (4). Türkiye'de 15-19 yaş grubu kadınlar arasında evli kadınların yıllara göre değişimini incelediğimizde; Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA) 1998 (%15,2), TNSA 2003 (%11,9), TNSA 2008 (%9,6), TNSA 2013 (%7,1) olarak giderek azalma eğiliminde olduğu gözlenirse de halen 15-49 yaş grubu tüm kadınların %10,4 gibi büyük bir grubunu 15-19 yaş grubu evli kadınlar oluşturmaktadır (5) Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) (2012) yaptığı çalışmaya göre toplam evlilikler içinde 16-17 yaş arasında evlenen erkek çocuk oranı %0,3, kız çocuk oranı %6,7'dir (6). Türkiye'de Doğu Anadolu ve Orta Anadolu bölgeleri erken yaş evlilik oranlarının en yüksek olduğu bölgeler olarak geçmektedir (7). Henüz ruhsal gelişimini tamamlayamamış, çoğunlukla eğitimleri yarım kalmış, sosyal konumu belli olmayan ekonomik sıkıntılarla boğuşmak zorunda olan gençler erken evlilikler sonucunda gerçekleşen adölesan gebelikler nedeniyle çocuk yaşta anne-baba olmak zorunda kalmaktadır (8). Ülkemizde erken evliliklerin nedenlerine baktığımızda daha çok sosyo kültürel, ekonomik nedenler ve eğitim yetersizliği kaynaklı gibi görünse de temelde dünyadaki nedenler gibi geleneksel ve ataerkil toplum yapısından kaynaklı nedenlerle aynıdır (1)

Ataerkil yapının hakim olduğu toplumdaki değer ve inançlar arasında; kocaya itaatin ve yeni

yuvaya uyumun daha kolay sağlanması düşüncesi ile küçük yaşta evliliği olumlu görme ve normalleştirme, evlilikle ilgili söz hakkının aile büyüklerinde olması, karşılıklı gelin değiş tokuşunun yapılması, aileler arası bağları sağlamlaştırma isteği yer almaktadır (9). Gelenek görenek ve dini ritüellerin yanında diğer sosyokültürel etmenler ise, çevre baskıları, rol modelleri, aile içi cinsel saldırılar, evlilik dışı gebelikler, başına gelebilecek cinsel taciz ya da evlilik dışı ilişkiler gibi durumlardan korunacağına düşünülmesidir (10).

Erken yaş evliliklerin bir diğer nedeni olan yoksulluk, erken yaş evliliklerin ekonomik nedenlerin başında gelmektedir. Yoksul ailelerinin kız çocuklarını 18 yaşından önce evlendirme eğilimi yüksek gelirli aileye göre iki kat daha fazladır (11). Bazı ailelerde kız çocukları ekonomik bir yük olarak görülmekte ve aynı zamanda da başlık parası adı altında kendilerine biçilen değer karşılığında ailelerine kazanç sağlamaktadırlar (2). Ayrıca mirasın bölünmesinin önlenmesi arzusu ve ailenin malvarlığının korunması düşünceleri de bu başlık altında sayılabilir (1).

Türk toplumunda genel eğilim, erkeklerin belirli bir düzeyde öğrenim görüp, askerlik yaptıktan ve bir iş sahibi olduktan sonra evlenmeleri yönündedir. Bu ise, erkeklerin nispeten ileriki yaşlarda evlenmeleri sonucunu getirmesine karşın kız çocukları için böyle bir engel bulunmamaktadır (1).

Dolayısıyla özellikle kız çocuklarının erken yaş evlilikleri sonucunda eğitim yaşamları kesintiye uğramaktadır. Eğitim haklarından mahrum edilmiş olan çocuklar, üretime katılma yani bir meslek sahibi olma ve çalışma haklarından da yoksun bırakılmaktadır (1-12). Adölesan yaşta evlenen kızların, güvenli olmayan cinsel davranışları, gebelikten nasıl korunacakları konusunda bilgi yetersizliği ve önlerinde uzun bir üreme dönemi bulunması, kontrolsüz gebelik ve doğum yaşamlarına neden olmakta ve bunun olumsuz sonuçları görülmektedir (13). Dünyada her yıl 16 milyon genç kız 18 yaşın altında doğum yapmaktadır ve bunların %90'ı gelişmekte olan ülkelerde yaşamaktadır (12). Türkiye 'de adölesan gebelik oranlarının 2008 yılından beri giderek düşme eğiliminde olduğu gözlenmektedir. Adölesan gebelik oranı 2008 yılında yüzde

altıyken, günümüzde yüzde beşe gerilemiştir. TNSA (2013) verilerine göre 15-19 yaş grubundaki adölesan kadınların %5'i çocuk doğurmaya başlamıştır bunların %3'ünün bir canlı doğumu varken, %1 halen gebedir (5). Genç yaşta anne olan kadınlar, ciddi üreme sağlığı sorunlarıyla karşılaşmaktadır. Küresel ölçekte 15-19 yaş grubu kadınlarda görülen ikinci en sık ölüm nedeni gebelik ve doğum komplikasyonlarıdır. Dolayısıyla adölesan annelerden doğan bebeklerde de ölme riski daha yüksektir. Her yıl 15-19 yaş grubunda üç milyon kadın güvensiz tehlikeli düşük yaşamaktadır (12). Baş-pelvis uyuşmazlığı, uzamış doğum eylemi, zor doğum, erken membran rüptürü, intrauterin büyüme geriliği, gebeliğe bağlı hipertansiyon, preeklampsi, anemi, fistüller ve derin yırtıklar, postpartum kanama ve enfeksiyon gibi durumlar, adölesan gebeliklerde sık görülen komplikasyonlar arasında yer almaktadır (14). Genç dönemdeki, erken cinsel aktivite, cinsel yolla bulaşan hastalıklara yakalanma riskinin artması, istenmeyen gebelikler, cinsel sömürü ve taciz gibi sorunlar gençlerin üreme sağlığı konusundaki bilgi eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Bu sorunların çözümünü sağlayacak ve halen karşılanmamış ihtiyaçlar ise; bilgilendirme, hizmet sunumu ve gençlerin katılımıdır (15).

Toplumumuzda kız çocukların erken evlendirilmesi olgusunun önlenmesinde, toplum, aile, gençler, kız çocuklarını bilinçlendirme çalışmaları önem taşımaktadır. Erken yaşta evlilikler insan haklarının kullanılmasını engelleyen, kadının statüsünü düşüren ve çocukların başta eğitim olmak üzere temel haklarını ellerinden alan bir sorundur. Bu evlilikler toplumsal cinsiyet eşitliğini hedefleyen Türkiye'de mutlaka mücadele edilmesi gereken bir alandır. Bu konuda sektörler arası işbirliği gerekmektedir, kamu, özel sektör, sivil toplum kuruluşları, yerel yönetimler, toplum liderleri, eşgüdüm içinde çalışmalıdır. Bunu sağlamak için yaygın eğitim programlarının düzenlenmesi, üniversite öğrencileri ve tüm toplumu erken yaş evlilikler ve olumsuz sonuçlarıyla ilgili farkındalık artıran projeler gerçekleştirilmelidir (1-14).

Sağlık profesyonellerinden ebe ve hemşirelerin görevleri arasında kadın sağlığının korunması ve geliştirilmesi yer almaktadır. Bu nedenle ebe ve hemşireler, bakım verdikleri kadını sosyal çevresi,

kültürü ve değerleriyle bir bütün olarak değerlendirmelidir. Ancak bu sayede nitelikli ve yeterli bakım hizmeti sunabileceklerdir. Çocuk yaşta evlenen kadın, üreme sağlığı sorunlarıyla çok daha erken yaşta tanışmaktadır. Çocuk yaşta evliliklerin kadın sağlığına getireceği tüm riskleri engellemenin öncelikli yolu, bu tür evlilikleri önlemekle mümkündür. Ebe ve hemşireler bu evlilikleri önlemede aktif rol alabilecek konumdadırlar. Toplumla iç içe konumlanan ve halka danışman, yol gösterici görev üstlenen hemşireler, bu konuda da ailelerinde öncü konumda olabilirler. Özellikle bazı yörelerimizde halen mevcut olan kız çocuklarını erken yaşta evlendirme geleneği ile mücadelede, toplumu ve aileleri bilinçlendirmek, kızlarının karşılaşabilecekleri riskleri anlatmak ve yol gösterici olmak etkili bir yöntem olabilmektedir. Ayrıca çocuk yaşta evlilik yapan kadınların, sağlık hizmetlerinden yararlanmasının sağlanması, erken yaş gebeliklerin önlenmesinde aile planlaması danışmanlığı ve hizmetlerinin verilmesi önemlidir ve ebe/hemşireler bu hizmetleri verebilecek konumda ve yetkinliktedirler (14). Bu çalışma geleceğin sağlık personeli adayları olan öğrenci ebe ve hemşirelerin erken yaşta evlilikler konusunda bilgi ve görüşlerinin incelenmesi ve bu konuda bilinçlendirilmesini sağlamak amacıyla tanımlayıcı olarak planlanmıştır.

Gereç Yöntem

Araştırma, tanımlayıcı tipte araştırmadır. Araştırmanın evrenini 2014-2015 öğretim dönemi bahar yarıyılında eğitim gören, Ebelik Bölümü; üçüncü sınıf 74, dördüncü sınıf 82 ve Hemşirelik Bölümü; üçüncü sınıf 104, dördüncü sınıf 98 öğrenci olmak üzere toplam 358 öğrenci oluşturmuştur. Hemşirelik bölümü ders programı incelendiğinde erken yaş evlilikler ve sonuçlarının kadın sağlığı hastalıkları ve doğum hemşireliği dersinde işlendiği bilinmektedir. Benzer olarak ebeklik bölümü ders programında da doğum ve jinekoloji dersleri üçüncü sınıf dersleri arasında yer almaktadır. Özellikle kadın sağlığı hastalıkları ve doğum dersi alan öğrencilerin erken yaş evlilikler hakkında farkındalıklarının daha yüksek olduğu ve bu konuda hemşirelik ve ebeklik bölümü öğrencilerini daha doğru temsil edeceği düşünüldüğünden üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencileri araştırmanın evreni olarak belirlenmiştir. Araştırmada örneklem seçim

teknikğine gidilmemiştir. Öğrencilerden araştırmaya katılmayı kabul eden toplam 199 öğrenci ile araştırma tamamlanmıştır.

Araştırma verileri araştırmacılar tarafından literatür doğrultusunda hazırlanmış sosyo demografik bilgileri içeren 16 ve erken yaş evlilikler konusundaki bilgi ve görüşleri içeren 21 olmak üzere toplam 37 sorudan oluşan veri toplama formu kullanılarak öz-bildirim yolu ile toplanmıştır.

Araştırmanın yapılabilmesi için; Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Bilimsel Etik Kurulundan, Balıkesir Üniversitesi Balıkesir Sağlık Yüksekokulundan resmi izin alınmıştır. Ayrıca öğrencilere veri toplama öncesi, araştırmanın amacı, araştırmadan sağlanacak yararlılıklar, harcaacağı zaman konusunda açıklamalar yapılmış ve sözlü onamları alınmıştır.

Araştırmadan elde edilen bulgular değerlendirilirken, istatistiksel analizler için SPSS (*Statistical Package for Social Sciences*) 17.0 paket programı kullanılmıştır. Araştırma verileri değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metotlardan ortalama, standart sapma ve yüzdeler değeri kullanılmıştır.

Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilerin sosyo demografik özelliklerine göre dağılımları incelendiğinde; yaş ortalamasının $21,74 \pm 1,47$ olduğu, %60,3'ünün hemşirelik bölümünde, %39,7'sinin ebelik bölümünde, %58,8'inin üçüncü sınıfta, %42,2'sinin dördüncü sınıfta eğitim gördüğü, %88,4'ünün kız, %11,6'sının erkek, %45,2'sinin düz lise mezunu olduğu ve %86,9'unun da herhangi bir işte çalışmadığı saptanmıştır. Katılımcıların %31,2'sinin baba mesleği işçi, %85,9'unun anne mesleği ise ev hanımıdır.

Öğrencilerin ailelerinin yaşadığı yer incelendiğinde; %48,7'sinin ilde ve %57,3'ünün Marmara bölgesinde yaşadığı saptanmıştır. Öğrencilerin şu anda yaşadığı yer incelendiğinde; %35,7'sinin yurttan, %30,7'sinin ev arkadaşlarıyla ve %29,6'sının ise ailesiyle yaşadığı belirlenmiştir.

Öğrencilerin %93,5'i erken yaş evliliğinde yaş grubunu 13-18 yaş arası olarak belirtirken, %6,5'i 13 yaşından küçük olan evlilikler cevabını vermiştir. İdeal evlilik yaşı sorgulandığında

%58,8'i 26-30 yaş arası, %41,2'si ise 20-25 yaş arası olarak belirtmiştir. Öğrencilerin tamamı erken yaş evliliklerin kızlarda daha çok olduğunu ifade etmiştir.

Erken yaş evliliklerin sebepleri sorgulandığında öğrencilerin; %40,2'si birinci sırada düşük eğitim seviyesi, ikinci sırada %23,6 aile baskısı ve üçüncü sırada da %11,1 düşük sosyo-ekonomik düzeyin sebep olduğunu belirtilmiştir (Tablo 1). Evlilik kararının nasıl alınması gerektiği

Tablo 1. Öğrencilerin erken yaş evlilik sebeplerine verdikleri yanıtların dağılımı

Sebepler	n	%
Düşük eğitim düzeyi	80	40.2
Aile baskısı	47	23.6
Düşük sosyo-ekonomik düzey	22	11.1
Geleneklerin yanlış yorumlanması	19	9.5
Irza geçme	17	8.6
Kaçırılma	7	3.5
Savaş-afet	4	2.0
Dini nikâh	3	1.5
Toplam	199	100.0

sorgulandığında öğrencilerin; %93,5'i kişinin kendisinin ve ailesinin birlikte karar vermesi gerektiğini belirtirken, yalnızca %4,5'i aile karşı çıksa da kendi kararı olmasını ve %2'si de öncelikle aile kararı ardından kendi kararı olması gerektiğini belirtmiştir.

Öğrencilere erken yaşta yapılan evliliklerdeki nikâh durumunun ne olduğu sorulduğunda; %58,8 yalnız dini nikâh, %36,2'si hem resmi hem dini nikâh, %3,5'i nikahsız olabileceğini, %1,5'i yalnız resmi nikah olabileceğini belirtmiştir.

Erken yaşta yapılan evlilikler sonucunda yaşanan sorunlar sorgulandığında; %75,9'u sosyal sorunlar yaşandığını bu sorunların %37,1'i sosyal izolasyon, %18,5'i eşe bağımlı olma, öğrencilerin %79,4'ü psikolojik sorunlar yaşandığını bu sorunların %62,7'si bunalım, %13,3'ü içe kapanma olduğunu, %80,4'ü aile içi sorunlar yaşandığını bu sorunların %46,9'u aile içi şiddet, %45,6'sı ailede geçimsizlik yanıtını vermiştir. Erken yaş evlilik sonucu %50,8'i sağlık sorunları yaşandığını bu sorunları %31,7'si kadın hastalıkları, %21,8'i psikolojik hastalıklar ve %20,8'i cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar olarak belirtmişlerdir (Tablo 2).

Tablo 2. Öğrencilerin erken yaş evlilik sonucunda oluşabilecek sorunlara verdikleri yanıtların dağılımı

Sosyal Sorunlar	n*	%
Sosyal izolasyon	56	37.1
Eşe bağımlı olma	28	18.5
Uyum güçlüğü	26	17.2
Fazla sorumluluk alma	18	11.9
Yeterli eğitim alamama	12	7.9
Diğer (iyi aile olamama, ezilme, iş hayatının olmaması)	11	7.4
Toplam	151	100.0
Psikolojik Sorunlar	n*	%
Bunalım	99	62.7
İçe kapanma	21	13.3
Kendini ne kadın ne çocuk hissetme	15	9.5
Diğer (intihar, çaresizlik, yalnızlık, eşini sevmeme, pişmanlık, mutsuzluk)	23	14.5
Toplam	158	100.0
Aile içi Sorunlar	n*	%
Aile içi şiddet (fiziksel, cinsel)	75	46.9
Ailede geçimsizlik	73	45.6
Diğer(baskı, aşırı sorumluluk)	12	7.5
Toplam	160	100.0
Sağlık Sorunları	n	%
Kadın Hastalıkları	32	31.7
Psikolojik Hastalıklar	22	21.8
CYBH	21	20.8
Kanser	15	14.9
Diğer (idrar yolları enfeksiyonu, hormonal bozukluklar, aşırı doğurganlık)	11	10.8
Toplam	101	100.0

*n= soruya evet yanıtını verenler

Erken yaş evlilikler sonucu oluşan gebeliklerde ne tür sorunların yaşandığı sorgulandığında öğrencilerin; %27,2'si düşük, %10,1'ipreeklampsi, baş-pelvis uyuşmazlığı gibi diğer gebelik sorunları, %9,6'sı düşük doğum ağırlıklı bebek, %7,2'si prematürite, %6,4'ü anne bebek ölümü, %6,4'ü ebeveynlik sorumluluğunu

alamama olduğunu belirtirken %14,8'i fikri olmadığını belirtmiştir (Tablo 3).

Erken yaş evliliklerinin önlenmesinde ülkemizde yürütülen toplumsal farkındalık projeleri sorgulandığında öğrencilerin yalnızca %31,7'si bu tür projelerin olduğunu belirtmiştir. Toplumsal

Tablo 3. Öğrencilerin erken yaş evlilik sonucunda oluşabilecek gebelik sorunlarına verdikleri yanıtların dağılımı

Gebelik sorunları	n	%
Düşük	68	27.2
Gebelikle ilgili diğer sorunlar (preeklampsi, baş-pelvis uyuşmazlığı, sık gebelik, anemi)	20	10.1
Düşük doğum ağırlıklı bebek	24	9.6
Prematürite	18	7.2
Anne bebek ölümü	16	6.4
Ebeveynlik sorumluluğunu alamama	16	6.4
Fikri yok	37	14.8
Toplam	199	100.0

farkındalık projelerinin neler olduğu sorgulandığında öğrencilerin %72,9 gibi büyük çoğunluğu fikri olmadığını belirtirken yalnızca %6,5'i bu konuda kamu spotlarının olduğunu, %9'u da baba "beni okula gönder" adlı projeyi bildiklerini ifade etmişlerdir.

Öğrencilerin erken yaş evlilikleri önlemek için önerileri sorgulandığında %50,8'i toplumun eğitim düzeyinin artırılması gerektiğini, %10,1'i kızların eğitim düzeyinin artırılması gerektiğini, %9'u bu konunun yasayla engellenmesi gerektiğini belirtirken %24,1'i fikri olmadığını belirtmiştir.

Erken yaş evlilikler ile ilgili sağlık çalışanlarının görev, yetki ve sorumlulukları sorgulandığında %61,8'i toplumun bilinçlendirilmesi, %2,5'i erken yaş evliliklerin gerekli makamlara bildirilmesi, %2,5'i adölesan gebelikleri önlemek için aile planlaması hizmetlerinin yaygınlaştırılması, %1'i nikâhsız ailelere çocukların verilmemesi, %1'i kızlara psikolojik destek verilmesi yönüyle sağlık çalışanlarına sorumluluklar düştüğünü belirtmiştir, %31,2'si ise fikrim yok cevabını vermiştir.

Tartışma

Değişen yaşam koşullarına rağmen aile kurumu birey ve toplum için önemini korumaya devam etmektedir. Medeni kanununun 124. maddesinde belirtildiği gibi ülkemizde evlenme yaşı 17'dir. Bu yasal düzenlemeye rağmen ülkemizde 17 yaşından küçük yaşlarda da evlilikler yapılmaktadır (16). Türkiye İstatistik Kurumu (TUIK) 2013 verilerine göre kadınlar için ilk evlenme yaşı 23,6, erkekler için 26,8 olarak belirtilmiştir (6). TNSA 2013 verilerinde ise bu oranın 21 yaş olarak belirtilmesiyle evlilik yaşının değişmediği görülmüş, aynı çalışmada 15-19 yaş grubunun %7'sinin evli olduğu tespit edilmiştir (5). Bu çalışmada öğrencilerin %58,8'i 26-30 yaş arasını, %41,2'si ise 20-25 yaş arasını ideal evlilik yaşı olarak belirtmiştir. Pınar'ın (2008) üniversite öğrencilerinin evliliğe bakış açısını incelediği çalışmada, araştırmaya katılanlar en uygun evlilik yaşının 25-29 yaşlar arasında olduğunu belirtmiştir (17). Bu yönüyle Pınar'ın (2008) çalışması bu çalışmayla benzerlik göstermektedir. Orcan ve ark.(2008) Bismil'de yaptıkları çalışmada ideal evlenme yaşı sorgulandığında %91,5'i 19 yaş ve üstü olduğunu belirtirken yalnızca %17,1'i evlilik

yaşının en az 25 yaş ve üzeri olması gerektiğini belirtmiştir (18). Çalışmalar arasındaki farkın bölgeler arası farklılıktan kaynaklanabileceğini düşündürmektedir.

Yine TUIK 2013 verilerine göre kadınların %48,8'i evlilik kararını eşleriyle beraber aldıklarını belirtirken, %39,6'sı kadının kararı ve ailenin onayı ile evlilik kararı aldığını belirtilmiştir (6). Pınar'ın (2008) çalışmasında katılımcılar %82,9'u evlilik kararı alırken kendisi karar verdikten sonra aile onayı alacağını belirtmiş, Orcan ve ark. (2008) çalışmasında evlilik kararını evlenecek kişi ve ailesi tarafından alınması gerektiğini belirtmişlerdir (17,18). Bu çalışmada katılımcıların %93,5'i evlilik kararının kişinin kendi seçimi ve aile onayı ile birlikte olması gerektiğini belirtmiştir.

Erken yaş evliliklerin nedenleri incelendiğinde düşük sosyo- ekonomik durum, eğitim seviyesinin düşüklüğü, toplumsal nedenler, ebeveynlerin kaybı başlıca nedenler arasında yer almaktadır (14). Güler ve ark. (2010) yaptığı çalışmanın sonuçlarına göre düşük eğitim seviyesi, düşük gelire sahip olma, kırsal kesimde yaşama erken yaş evliliklerde daha sık rastlanan bir durum olarak belirtilmiştir (19). Demirbağ ve ark. (2013) çalışmasında adölesan kadınların evlilikleri ve gebeliklerinin incelediği çalışmada adölesan kadınlar arasında üniversite mezunu bulunmamaktadır.20Bu çalışmada da erken yaş evlilik sebepleri sorgulandığında katılımcıların %40,2'si düşük eğitim seviyesinin ilk sırada olduğunu belirtmiştir.

Erken yaş evliliklerin sonucunda bu yaş grubundaki bireylerin, gerekli toplumsal rollere uyum sağlayamadıkları ve toplumsal gelişimlerini tamamlayamadıkları kabul edilmektedir. Dolayısıyla bu yaş aralığında evlenen çocuklarda, evlilik sonrasında, arkadaşlarından kopma, özgüven eksikliği, toplumsal faaliyetlere katılmadan uzaklaşma gibi sonuçlar ortaya çıkmaktadır (9,1,21). Bu çalışmada da öğrencilerin %75,9'u erken yaş evliliklerin sosyal sorunlara özellikle de sosyal izolasyona yol açacağını belirtmişlerdir.

Kız çocukları kendilerini koruyamayacak yaşta evlendirildikleri için, eşleri tarafından fiziksel, duygusal, sözel ve hatta cinsel şiddete maruz kalabilmektedirler. Bu evliliklerde aile içi şiddet,

geçimsizlik ve bunun sonucunda boşanmalar ve hatta intiharlar görülmektedir (9,1,21). Bu çalışmada da öğrencilerin %80.4'ü aile içi sorunlar yaşanacağını belirtmişlerdir.

Erken yaş evlilik sonucunda kadınlarda sağlık sorunları yaşandığı ve özellikle de üreme sağlığı sorunlarından HIV/AIDS de dâhil olmak üzere cinsel yolla bulaşan hastalıklara yakalanma olasılıklarının arttığı belirtilmektedir (9,1,21). Bu çalışmada da öğrenciler benzer görüşte olduklarını bildirmişlerdir.

Erken yaşta evlenme beraberinde erken yaşta çocuk doğurmayı da getirmektedir ve oluşan gebelikler sonucu preeklampsi, kansızlık, kanamalar, kendiliğinden düşükler, düşük doğum ağırlıklı bebeklerin görülmesi diğer yaşlara göre daha sık görülmektedir (14,22). Bu çalışmada erken yaş evliliklerin gebelik sonuçlarının neler olabileceği sorgulandığında düşük yaşanacağı, düşük doğum ağırlıklı bebek dünyaya geleceği ve prematürite olabileceği verilen cevaplar arasında yer almaktadır. Erken yaş evliliklerin gebeliğe olan olumsuz etkileri dışında kadın sağlığı üzerine olumsuz etkileri olduğu bilinmektedir. Özellikle kadınların anatomik ve fizyolojik özelliklerinden dolayı cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlara yakalanma olasılığı artmakta, kanser gelişimine zemin hazırlamaktadır (22). Yapılan bu çalışmada ebek ve hemşirelik öğrencilerinin verdiği cevaplar literatür bilgisini destekler niteliktedir.

Erken yaşta evliliklerin önlenmesinde ailelerin çocuk hakları konusunda bilgilendirilmesi, kız çocuklarının öğretimde tutulmasının zorunlu hale getirilmesi, ailelerin sosyo-ekonomik yapısının güçlendirilmesi, yasalarla erken evliliklerin önüne geçilmesi, erken yaş evliliklerin tespitinde sağlık çalışanlarının bilgili olması ve dile getirebilmesi ve erken yaş evlilikler sonucu oluşan gebeliklerin olduğu durumlarda riskli gebelikler açısından sağlık izlenmelerinin yapılması gerekmektedir (23). Bu çalışmada katılımcılara erken yaşta evlilikleri önlemek için sağlık çalışanlarının sorumlulukları sorgulandığında toplumun bilinçlendirilmesi konusunda sorumlulukları olduğu en yüksek oranda bildirilmiştir. Katılımcıların az bir kısmı erken yaş evliliklerle karşılaştığında ilgili yerlere bildirilmesi gerektiği ve adolesan gebeliklerin oluşmaması için aile

planlaması hizmetlerinin verilmesi gerektiği ve kızlara psikolojik destek verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Katılımcıların önerdiği çözüm yöntemleri az oranda da olsa literatürü destekler niteliktedir.

Erken yaşta evliliklerin önlenmesine yönelik çözüm önerileri kapsamında; kamunun faaliyet gösterdiği alanların genişletilmesi ve bilinçlendirilmesi için halka ulaşılabilirliğin artırılması ve sektörler arası işbirliğinin oluşturulması ve güçlendirilmesinin gerekliliği belirtilmekte ve bu alanda ülkemizde çeşitli projeler geliştirilmektedir (23). Öğrencilerin bu projelere yönelik bilgileri sorgulandığında dörtte üçü bu konu ile ilgili fikirlerinin olmadığını belirtmiştir.

Sonuç ve Öneriler

Erken yaşta evlilikler ve buna bağlı yaşanan kadın sağlığı sorunları Dünya'da ve ülkemizde kadın sağlığını olumsuz olarak etkilemektedir. Bu çalışmada üniversite ebek ve hemşirelik öğrencilerinin erken yaş evliliklerin nedenleri ve olumsuz etkileri hakkında çoğunun teorik olarak yeterli bilgiye sahip olmasına karşın erken yaş evlilikleri önlemeye yönelik çözüm önerileri geliştirebilme konusunda yetersiz oldukları sonucuna varılmıştır. Aynı zamanda erken yaş evlilikleri önlemek için yürütülen projeler sorgulandığında öğrencilerin dörtte üçünün bilgisinin olmadığı tespit edilmiştir. Oysa ki ebe ve hemşirelerin çalışma ortamında erken yaş evliliklerle karşılaşma olasılığı oldukça yüksektir ve doğum anından başlayarak tüm yaşam dönemleri içerisinde ebe ve hemşireler kadınlarla birliktedir. Ebe ve hemşireler erken yaş evliliklerin tespit edilmesi, yanlış geleneksel uygulamalar konusunda toplumun bilinçlendirilmesi ve toplumun erken yaş evliliklerin sonuçları konusunda bilgilendirilmesi, erken yaş evlilik oluştuğunda ise adolesanların gebe kalmasının geciktirilmesi için uygun aile planlaması yöntemi seçimi konusunda danışmanlık yapılması, gebelik oluştuğunda ise yaşına uygun özel sağlık hizmeti alması konusunda sorumlulukları vardır. Bu bağlamda ebek ve hemşirelik mesleğinin geleceği olan öğrencilerin erken yaş evliliklerin önlenmesine yönelik kritik düşünme becerilerinin geliştirilmesi ve ders içeriklerinde bu konu ile ilgili güncel bilgi ve projelerin yer almasının gerektiği düşünülmektedir.

İletişim: Öznur Yaşar

E-posta: yasar.oznur@hotmail.com

Kaynaklar

1. Can M, Öncül S, Deşdemir A. Erken yaşta evlilikler hakkında inceleme yapılmasına dair TBMM raporu, TC Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. 2012 [İnternet] https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/docs/komisyon_rapor.pdf Erişim tarihi: 22.10.2015
2. Elitok Ö, Çabuk G ve ark. (2014) Bilgilen Güçlen Proje Raporu Erken Evlilik Sorunu, Antalya Aile Danışmanları Derneği, Antalya [İnternet] <http://www.manevisosyalhizmet.com/wp-content/uploads/2014/12/erken-yasta-evlenmek.pdf> Erişim tarihi: 22.10.2015
3. Türk Medeni Kanunu, Madde 124, Yayımlandığı R.Gazete Tarihi : 8/12/2001 Sayı : 24607, Tertip:5 Cilt, 41 [İnternet] <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4721.pdf> Erişim tarihi: 22.10.2015
4. United Nations Population Fund (UNFPA). Marrying Too Young End Child Marriage, Newyork, USA. 2012
5. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü 2014 "2013 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması". Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, T.C. Kalkınma Bakanlığı ve TÜBİTAK, Ankara, Türkiye
6. Türkiye İstatistik Kurumu, Haber Bülteni, İstatistiklerle Kadın, 2014 Sayı: 18619, 05 Mart 2015 [İnternet] <http://www.tuik.gov.tr/> Erişim tarihi:16.06.2015
7. Kaptanoğlu Y İ, Ergöçmen B. "Çocuk Gelin Olmaya Giden Yol". Sosyoloji Araştırmaları Dergisi 2012;15(2): 129-161
8. Şen S, Kavlak O. Çocuk Gelinler: Erken Yaş Evlilikleri ve Adölesan Gebeliklere Yaklaşım. Aile ve Toplum 2011; 7(25) :35-44
9. Aydemir E, Karal D, Güçer M, Keser E.M. "Evlilik mi Evcilik mi? Erken ve Zorla Evlilikler: Çocuk Gelinler!". (2011) Ankara: USAK Raporları No: 11-08.
10. Sungurtekin Ö M. Erken Yaşta Evliliklerin Önlenmesi Konusunda Yargının Üstlenebileceği Rol. Yaşar Üniversitesi Elektronik Dergisi. 2013; 8 (Özel Sayı): 2177- 2190.
11. International CentreforResearch of Women (ICRM), Child MarriageFactsandFigures [İnternet] <http://www.icrw.org/child-marriage-facts-and-figures> Erişim tarihi: 22.10. 2015
12. World HealthOrganization. Adolescents: HealthRisksAnd Solutions. 2014 [İnternet] <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs345/en/> Erişim Tarihi 08.06.2015
13. Eroğlu K. Kadın ve üreme sağlığına genel bakış. İçinde: Coşkun AM, editör. Kadın sağlığı ve hastalıkları hemşireliği el kitabı. Baskı İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları; 2012. s.25-29.
14. Yakıt E, Coşkun A M. Toplumsal Açından Çocuk Yaşta Evlilikler Gerçeği:Hemşire ve Ebenin Sorumluluğu . Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi 2014; 11(3):3-10.
15. Arı S, Öngel K, Kışoğlu A N. Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi asistanları ve son sınıf öğrencilerinin üreme sağlığı hakkındaki bilgilerinin incelenmesi. Smyrna Tıp Dergisi 2012; 7-11.
- 16.Çoban A İ. Adölesan Evlilikleri. Aile ve Toplum 2009; 4(16):37-49.
- 17.Pınar G. Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Evliliğe Bakış Açısı. Aile ve Toplum 2008;10(4):14, 49- 60.
- 18.Orçan M, Kar M. Türkiye'de Erken Yaşta Yapılan Evlilikler ve Risk Algısı: Bismil Örneği1. Aile ve Toplum 2008; 4(14): 97-111.
- 19.Güler Ö, Küçük H. Early Marriages Among Adolescent Girls in Afyonkarahisar, Turkey. EuropeanJournal of General Medicine 2010; 7(4):365-371.
20. Demirbağ B C, Kürtüncü M, Erkaya R, Çiçek Z. Adölesan Evlilik Ve Gebelik: Doğu Karadeniz Örneği. Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi 2013; 4 (3):128-131.
- 21.Mihçioğur S, Erbaş F, Akın A. Çocuk Gelinler ve Beklenen Olumsuz Sonuçları. Sağlık ve Toplum Dergisi 2010; 20(1):3-12.
- 22.Özcebe H, Biçer BK. Önemli bir kız çocuk ve kadın sorunu: Çocuk evlilikler. Türk Pediatri Arşivi 2013; 86-93.
- 23.KADEM (Kadın ve Demokrasi Derneği). Erken Yaşta Evliliklere Karşı Mücadele Çalıştayı. 2014 [İnternet] <http://kadem.org.tr/erken-yasta-evliliklere-karsi-mucadele/> Erişim tarihi: 1.05.2016.